

Endless Installation: de mind map van een kunstenaarscollectief

Joost Bolten

Endless Installation: A Ghost Story for Adults is een tentoonstelling, of beter nog een installatie of 'Gesamtdatenwerk'. In de SMART Project Space, het gebouw van het voormalige Pathologisch Anatomisch Laboratorium van het Wilhelminagasthuis te Amsterdam presenteren Tamuna Chabashvili, Adi Hollander en Vesna Madzosi als het kunstenaarscollectief *Public Space With a Roof* (PSWAR) de resultaten van hun onderzoek naar de relatie tussen architectuur en de narratieven die de opbouw of de structuur van een tentoonstelling kan oproepen. In twee in elkaar overlopende ruimtes ^[1] hebben ze van hout en karton een labyrintstructuur gemaakt, met daarin op karton geplakte papieren kopieën van tekstfragmenten, tekeningen en foto's in allerlei formaten. Er is een derde ruimte met een sculptuurachtige lattenformatie met kleine tekstdoosjes. En een vierde als *The Archive* ^[2], in de vorm van een omgekeerde piramidale toren van karton, met lange planken vol boeken, readers met artikelen, mappen met foto's en tekeningen.

Endless Installation is een verzameling denkbeelden die zijn ontstaan tijdens de cyclische werkwijze van het collectief, namelijk 'voorbereidingsvragen – onderzoek - van installatie naar tentoonstelling – lezingen en debatten – conclusies en weer nieuwe vragen' (*SMART Papers Endless Installation: A Ghost Story For Adults*: 3). De verbindingen tussen die denkbeelden, of het nu tekst of beeld is, worden gevormd door dunne houten latjes van verschillend formaat die aan elkaar zijn geschroefd, waardoor er allerlei wegen en vertakkingen ontstaan, als een driedimensionale mind map. Als bezoeker zoek je uiterst behoedzaam je weg binnen de hersenspinsels van het collectief, tussen het kwetsbare materiaal, dat zich tegelijkertijd onmiskenbaar als goedkope reproductie presenteert.

De drie zichtbare inspiratiebronnen voor het onderzoek zijn de architect Frederick Kiesler, de kunsthistoricus Aby Warburg en de kunstenaar, schrijver en criticus Meir Agassi. Alle drie hebben ze een hybride deskundigheid, denkbeelden en verleden gemeenschappelijk. Kiesler combineerde allerlei ambachten, van architect, beeldhouwer, ontwerper tot kunsthistoricus. Warburg verbond verschillende wetenschapsgebieden met elkaar in zijn kritiek op de klassieke kunsthistorie, en Agassi was zowel schrijver, schilder, kunstcriticus en uitgever, leed letterlijk aan schizofrenie en bracht al zijn verschillende persoonlijkheden en hun producten samen in een eigen museum. En er is nog een vierde –verborgen – hybride inspirator, de uitvinder, fotograaf en schrijver, Kobo Abe. Samen inspireerden ze het collectief tot 'een architectonisch samenspel' en het ontwikkelen van een installatie waarin allerlei elementen eindeloos gecombineerd kunnen worden waardoor 'een voortdurend wisselend perspectief kan ontstaan en nieuwe configuraties en narratieven ontwikkeld kunnen worden' (*SMART Papers Endless Installation: A Ghost Story For Adults*: 4). ^[3]

Afhankelijk van je culturele achtergrond en theoretische deskundigheid herken je in deze installatie van denkbeelden allerlei verzamelingen van bij elkaar horende auteurs, concepten, uitspraken, beelden en achtergronden. Maar wie zo'n achtergrond of deskundigheid niet heeft, is met een grote kans op verdwalen geheel afhankelijk van de zeer specialistische informatie in *The Archive* of op allerlei websites, zelf ook labyrinten.

De titel van de installatie heeft als bron het werk van Kiesler die in de vijftiger jaren van de vorige eeuw *Endless House* ontwikkelde, een organisch gevormde woonruimte waarin vloeren en muren naadloos en welvend in elkaar overliepen. Een andere bron is de *Mnemosyne-atlas*, Warburgs tableaux uit het begin van de vorige eeuw met thematisch, in plaats van historisch, geassocieerd beeldmateriaal dat door hem een 'ghost story for truly adults' werd genoemd. Op met zwart doek beklede houten borden bevestigde Warburg foto's, reproducties, tekstfragmenten uit allerlei wetenschappelijke disciplines afkomstig, waardoor er associatieve, visuele clusters ontstonden van de geestelijke rijkdommen uit de kunst, biologie, etnologie, antropologie en filosofie. Een derde verborgen bron voor de titel is Abe's roman *The Box Man*, een boek over mensen die zichzelf met een doos 'onzichtbaar' maken en over de psychologische gevolgen daarvan op hun omgeving. Abe's 'ghost' is terug te vinden in de aparte ruimte met de kleine tekstdoosjes. Kiesler, Warburg, Abe en Agassi zijn in beeld en tekst vertegenwoordigd in de archiefruimte, dat als de verantwoording voor de bronnen lijkt te fungeren. Alle tekstfragmenten en al het beeldmateriaal is systematisch geordend en gecodeerd in het archief terug te vinden, maar er is geen direct verwijzende verbinding gemaakt tussen de elementen uit het labyrint en het archief, en een expliciete bronvermelding ontbreekt eveneens.

Dit dubbel ontbreken maakt deze tentoonstelling problematisch. Want wat is het precies: kunst, documentatie, archief of van alles wat? Door de overmaat aan associaties heft dit 'onderzoek' zichzelf volkomen op: zigzaggend door de fysieke en mentale ruimtes, dwalend door een labyrintische uitstalling van de geest, en bijna verdrinkend in deze stream of consciousness in zwart-wit reproducties in de vorm van op zichzelf staande statements en aforismen vergaat het onderscheid tussen productie, reproductie, parafrase en plagiaat. Welke status hebben de denkbeelden en de uitspraken in de tentoonstelling eigenlijk? Wat moeten we met een uitspraak als 'The artist tries to express the unknown with the known, the scientist tries to find the unknown in the known'?

De kunstenaars uit dit collectief beschouwen zichzelf in navolging van hun inspiratiebronnen als onderzoekers, architecten, curatoren en auteurs. Kunstwerken hoeven echter niet te worden verantwoord, documentatie wel. Kunstenaars zijn autonoom, maar archivarissen, filosofen en wetenschappelijke onderzoekers hanteren strakke regels ter verantwoording van hun onderzoeksresultaten. Het opheffen van het onderscheid tussen kunst, literatuur, filosofie en wetenschap levert niet alleen de vrijheid op voor een thematische verzameling van verbonden denkbeelden, maar laat ook iets verloren gaan. Door die hybride status, met de nadruk op de artistieke praktijk, wordt de functie van het archief en de bibliotheek als filosofische, literaire of wetenschappelijke verantwoordingsbron ambigu. Bovendien wijst vrijwel alles in deze installatie naar het verleden. Er is op een printje van Vannevar Bush' *As We May Think*' na geen enkele verwijzing naar of reflectie op de 'library', de computerdatabase, het internet als culturele vorm of de daarbij behorende bibliotheken, alternatieve zoekstrategieën en narratieven. Zolang het een uitkomst van artistieke reflectie betreft, is er niets aan de hand. Anders wordt het wanneer de onduidelijkheid over de status van het collectief en hun onderzoeksresultaten het werk tegelijkertijd een bepaalde mate van onaantastbaarheid verschaft. Want hoe kunnen de resultaten van het onderzoek nu

beoordeeld of bekritiseerd worden? Met het organiseren van lezingen over het auteurschap en het vertonen van films over Documenta's van Jef Cornelis of 'The Poetic Power of Theory' van Alexander Kluge gedurende de tentoonstelling wekken de makers de indruk van een eindeloze discussie. De installatie is en blijft een eindeloos 'work in progress', waarvan de uitkomsten weer beginpunten voor nieuwe projecten zijn. Wat valt daaraan te bekritisieren en vooral wanneer? Wat heeft deze reflectieve zoektocht nu meer opgeleverd dan wat Kiesler, Warburg, Abe en Agassi al hadden gevonden? Wat hebben ze over de narrativiteit van de tentoonstellingsruimte en zichzelf geleerd? Het lijkt erop dat de makers in de installatie zelf conclusies opschorten en antwoorden uit de weg gaan. Dat wekt de indruk dat het visualiseren en illustreren van dit proces van het mentaal structureren van informatie, deze geestelijke 'action painting' in de tentoonstellingsruimte, het belangrijkste is. Maar mind mapping is allang niet meer voorbehouden aan kunstenaars.

Endless Installation: A Ghost Story For Adults/Public Space With A Roof

21 maart-26 april 2009

SMART Project Space

Anne Biemondstraat 105-113

1054 PD Amsterdam

www.smartprojectspace.net/upcoming_exhibitions/endless.html [4]

Geplaatst op 13 april 2009

© Estheticatijdschrift.nl

Gedownload van de pagina's van <http://www.estheticatijdschrift.nl>

Links:

[1] <http://www.smartprojectspace.net/exhibitions/53.xml?artist=1771&work=2435>

[2] <http://www.smartprojectspace.net/exhibitions/53.xml?artist=1771&work=2436>

[3] <http://www.smartprojectspace.net/exhibitions/53.xml>

[4] http://www.smartprojectspace.net/upcoming_exhibitions/endless.html